

Dramaturgia nedramatică

C itesc, într-un interviu recent acordat ziarului "Adevărul" de către Dan Cristea, critic literar și director al Editurii "Cartea Românească": "Proza românească suferă de... prozaism (...) Prozatorul român nu stăpânește foarte bine... meșteșugul prozei. Suferă de această incapacitate de a face o carte pe care s-o poți povesti, în linii esențiale". Tot ce se poate. Cu dramaturgia, însă, lucrurile par să stea exact invers: dramaturgia românească nu suferă nici pe departe de (ca să preiau punctele de suspensie ale lui D.C.)... dramatism. Ceea ce nu înseamnă că nu pot calchia în continuare după interviul citat: dramaturgul român nu stăpânește foarte bine... meșteșugul dramaturgiei. Și, mai de parte: suferă - și el - de incapacitatea de a face o piesă pe care s-o poți povesti, în linii esențiale...

Mă opresc aici cu paralelismul, pentru a spune că suferința e mai veche: fabricăm, de preferință, piese eseistice, fabulistice, suprarrealiste, onirice, după modele din perioada cenzurii ideologice și a blestematului limbaj esopic, dar nu prea știm să povestim coerent, să urmărim relația personajelor, să menținem treaz interesul spectatorilor, să nu plictisim publicul. Fapt la care ne ajută - când ne ajută! - și regizorii, unii dintre ei făcându-și un fel de religie din scindarea conflictului, fărâmițarea story-ului și sfidarea publicului.

Sunt dintre cei care au apărut și continuă să apere dreptul dramaturgiei la polimorfism, dreptul la existență al metaforei dramatice, bunăoară. Socotesc că, deși înflorind din necesitatea războiului de hărțuială cu cenzura, metafora nu s-a inventat

în regimul de sumbră amintire, ci există cam dintotdeauna, din Biblie și Mahabharata, din Eschil și Shakespeare, din Moliere și Cehov. Numai că unii autori de texte înțeleg dreptul la metaforă, democrația consubstanțială teatrului și libertatea expresiei dramatice ca pe dreptul de a absenta de la rigorile profesionale, ca pe democrația bunului-plac și liberitatea de a ignora publicul. Piese rezultate sau nu se joacă deloc, sau se joacă de câteva ori. Când beneficiază de distribuții valoroase ori măcar agreabile, fac serie ceva mai mare.

Nu pot să cred că oamenii de azi, care sunt asaltați de dimineața până seara de povești, care trăiesc cu și printre povești, citite în presă, auzite la radio, văzute la televizor, povești cu și despre războaie, crime, violuri, incesturi, sinucideri (moștenirile antichității), dar și atentate cu bombe, mineriade, accidente de avion, procese de corupție, escrocherie, șantaj etc. (contribuția modernă și postmodernă la mitologia contemporană), acești oameni, zic, ar deveni de bunăvoie spectatori la piese fără povești, fără conflict (ne place, nu ne place, dialectica în teatru e obligatorie), fără personaje, fără noimă, vehiculând concepte, metafore și soporifice în stare pură. Spectatorul normal are nevoie de o poveste care să poată fi, eventual, povestită și altora: prieteni, colegi, vecini. El este incapabil să spună: l-am văzut pe Ștefan Iordache în ceva din care n-am înțeles nimic și, în consecință, nu pot să povestesc.

Dar și cu povestea e... o poveste. Nu orice poveste e dramatică, adică se poate constitui în piesă de teatru. În această privință o mână de ajutor ne dă,

din nou, cu argumente impecabile și implacabile, I.L. Caragiale. Comentariul său asupra piesei **Răzvan-Vodă** de Bogdan Petriceicu Hasdeu este o bună lecție: "Mai întâi această <<poemă dramatică>> cum o numește autorul, nu este clădită pe un plan de dramă, ci pe un plan de poveste, și cum între aceste două feluri de plan deosebirea este însemnată, nici mai încapă vorbă. În o poveste, catastrofele se petrec și se înșiră neatârinate unele de altele, neavând altă rudenie între ele decât că sunt mai mult ori mai puțin atingătoare de ființa aceluiași subiect - întocmai ca niște mătânii: boabele între ele însăși fiind neatârinate, sunt numai petrecute și înșiruite pe același fir; putem tăia firul ori în ce parte și lăsa să cază oricâte boabe: dacă înnodăm firul la loc, mătâniile, deși cu mai puțin boabe, sunt tot mătânii. Altfel însă trebuie să fie planul unei drame; aci, catastrofele atârnă una de alta, curg una din alta, se țes una cu alta pentru același sfârșit, adică pentru pregătirea catastrofei celei mari, a încheierii sau a **desnodământului** - întocmai cum celulele organice atârnă una de alta și se țes între ele înseși pentru a forma organele, cari lucrează toate spre același sfârșit, adică spre constituirea și economia ființei; aci nu mai putem, ca la mătânii, să smulgem sau să ciuntim organele ori de unde și oricum, fără să nimicim ființa sau cel puțin să-i sdruncinăm toată economia.

În poema dramatică a d-lui Hășdeu, scene întregi, un act sau și mai multe chiar se pot scoate fără a jicni economia întreagă a clădirii; scenele și actele rămase vor fi de sine stătătoare și ne vor da o înfățișare,

deși mai restrânsă, totuși însă deplină, a unei cutare părți din viața eroului”.

Trebuie să recunoaștem că noi, dramaturgii români contemporani, cădem adeseori din planul de dramă în planul de poveste,

înșirând boabe de mătăanii independente, interschimbabile și căzătoare, piesa de teatru fiind cu totul altceva.

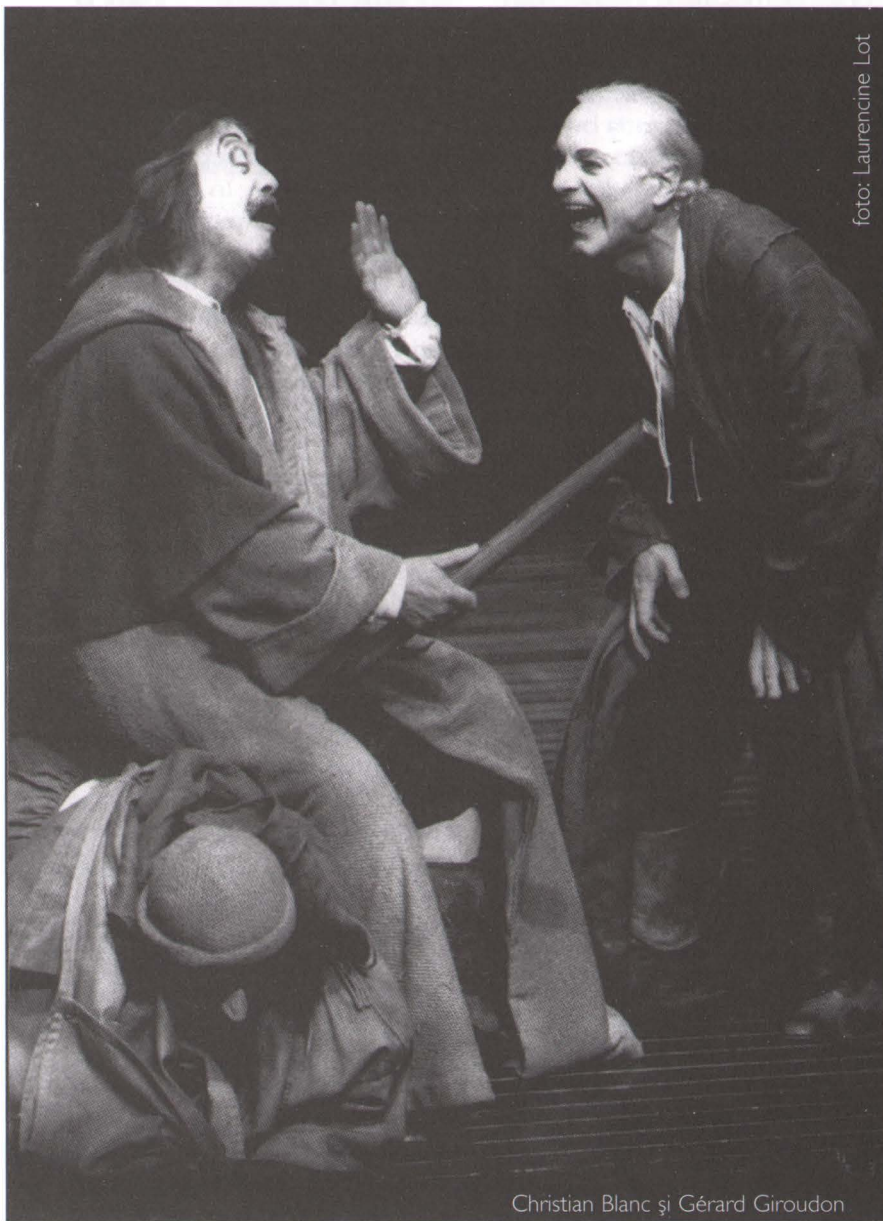
Între proza română contemporană care este... prozaică și dramaturgia română contempo-

rană care este... nedramatică, a doua stă mai rău.

Dumitru Solomon

St. turnee

O comedie a singurătății

Christian Blanc și Gérard Giroudon

Comedia Franceză, știe oricine, este unul dintre cele mai importante teatre din Europa – așadar, din lume. Când un asemenea “monstru sacru” – și cred că expresia se potrivește mai bine aici decât în cazul vreunui actor anume,

cât de celebru ar fi el – se pune în mișcare, în jurul său se produce o agitație neobișnuită (creată mai ales de vietăți neînsemnate), în special dacă direcția în care se îndreaptă “monstrul” este una exotică; de pildă, Bucureștiul. Un popas pe

aceste meleaguri a mai avut loc, e drept, în 1975, dar de atunci au trecut decenii, iar pentru noi, o epocă. Turneul acesta trebuie să fie “un eveniment” – și-au spus, desigur, organizatorii și sponsorii, atât de mulți încât nu se mai știe, până la urmă, cine a fost direct răspunzător. Ce se întâmplă cu copilul înconjurat de prea multe moașe ne-o spune o zicală autohtonă; aceasta funcționează, s-a demonstrat, chiar dacă pruncul are altă naționalitate. A funcționat și acum. Așa se face că în seara inaugurală a turneului, Sala Mare a Teatrului Național (deasupra intrării căreia se putea citi, pe un banner feeric luminat al principalului susținător financiar: “Dialog – sponsor al *valorilor de suflet*” – sublinierea îmi aparține, formula aparține, în schimb, vreunui aspirant la intelectualitate), monumentală Sală Mare era pe sfert goală... Spre norocul studenților, care au ocupat, finalmente, locurile rezervate pentru diverse persoane atât de însemnate încât nu catadicsesc să se deranjeze până la teatru. În schimb, mulțumită grijii părintești a organizatorilor – amintesc, dintre ei, Teatrul Național “I.L. Caragiale”, Ministerul Culturii, Alliance Française, Institutul Francez din București (probabil, și Ambasada Franceză) – nu au primit invitații și au rămas, în consecință, fără locuri toți criticii și cronicarii din Capitală, plus un număr de personalități ale vieții teatrale românești: actori, regizori, profe-